

18.2.2021

Eduskunta

siv@eduskunta.fi

Asia: HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä.

OAJ vastustaa opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien siirtämistä hyvinvointialueille.

Hallituksen esityksen mukaan opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut siirtyvät kunnista hyvinvointialueille. OAJ vastustaa opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien siirtämistä hyvinvointialueille, kuten myös laaja joukko kuntia ja opetuslalla toimivia asiantuntijoita.

Psykologien ja kuraattoreiden siirto hyvinvointialueille ei tuo ratkaisua esitysluonnoksessakin esiin nostettuihin oppilas- ja opiskelijahuollon olemassa oleviin haasteisiin. Päinvastoin. Opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluiden siirto hyvinvointialueille vaarantaa perusopetuslain säätämän velvoitteen yhteistyöstä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa kolmiportaisen tuen osalta sekä ennaltaehkäisevän yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisen. Siirto hankaloittaa opiskeluhuollon johtamista ja rehtorien työtä sekä tekee vastuukysymyksistä ja moniammatillisesta yhteistyöstä haastavaa.

Myös eriarvoisuus lisääntyy, mikäli kunnat kehittävät omia korvaavia palveluita psykologi- ja kuraattoripalveluiden tilalle. Näitä on kehitetty jo nyt ja riski tällaisten korvaavien palveluiden kehittämiseksi tämän uudistuksen myötä vain kasvaa.

Opiskeluhuollon siirto hyvinvointialueille vaikuttaisi väistämättä opiskeluhuollon johtamiseen ja linjauksiin. Maakunnissa ei ole tuntemusta päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten lasten ja nuorten arjesta eikä myöskään siitä, mitä ennaltaehkäisevä ja yksilökohtainen opiskeluhoito kussakin yksikössä on ja kuinka paljon sitä tarvitaan. Jos opiskeluhoito siirretään maakuntiin, rehtorit ja sivistystoimenjohtajat eivät enää voi vaikuttaa sen resursseihin. Työnjohdon ja -organisoinnin on oltava siellä, missä työkin tehdään.

18.2.2021

OAJ esittää, että valiokunta ehdottaa lakiluonnoksen muuttamista niin, että oppilas- ja opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestäminen säädetään jatkossakin nykyiseen tapaan kuntien tehtäväksi. Tästä pitäisi säätää niin, että näiden palveluiden järjestäminen olisi kunnalle mahdollista vain yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Kunnat voisivat lisäksi yhdessä sopia opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämisestä myös hyvinvointialueiden kanssa.

Sivistysvaliokunnan vaadittava vastuukysymyksistä säätämistä opiskeluhoitolaissa

Opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologien siirrossa hyvinvointialueille on jätetty ratkaisematta kaksi keskeistä kysymystä: 1) Miten koulun/oppilaitoksen tarve psykologin tai kuraattorin työlle yhteensovitetaan hyvinvointialueilla, jonne työnjohto siirtyy ja 2) Kenen vastuulla alaikäinen oppija on osallistuessaan opiskeluhuollon palveluihin tai ollessaan matkalla niihin?

Hallituksen esityksen mukaan opiskeluhuollon palvelut eivät esityksen mukaan tule olemaan koulun toimintaa, jolloin koulu ei voi olla vastuussa oppilaista silloin, kun nämä ovat opiskeluhuollon palveluissa.

OAJ edellyttää, että valiokunta esittää opiskeluhoitolakiin vastaavaa kirjausta vastuista, kuin mitä on jo kirjattu terveydenhuoltolain 16 §:ään kouluterveydenhuollon osalta. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin on lisättävä momentti, jonka mukaan hyvinvointialue vastaa oppilaasta, joka on asiakkaana opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluissa sekä mahdollisesta opiskeluhoitoon liittyvästä matkasta ja matkasta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista, jos matkaa ei ole mahdollista yhdistää koulumatkaan.

Perusopetuksesta oppilas voi olla poissa opetuksesta vain, jos hänelle on myönnetty lupa. Hän tarvitsee luvan poissaololle osallistuakseen opiskeluhuollon palveluihin koulupäivän aikana. Silloin, jos oppilas ei halua huoltajansa tietävän käynneistä opiskeluhuollon palveluissa, on opiskeluhoitopalveluilla oltava oikeus anoa lupaa oppilaan poissaololle huoltajan sijaan.

OAJ pitää välttämättömänä, että valiokunta esittää opiskeluhoitolakiin lisättäväksi momenttia, jonka mukaan hyvinvointialue opiskeluhuollon järjestäjänä voi anoa perusopetuksen oppilaalle vapautusta opetuksesta opiskeluhuollon psykologin ja kuraattoripalveluiden ajalle silloin, kun oppilaan huoltajalle ei oppilaan pyynnöstä kerrota oppilaan osallistumisesta näihin palveluihin.

18.2.2021

Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja ennaltaehkäisevä työ tulee varmistaa

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämisen kannalta on tärkeää, että kouluissa ja oppilaitoksissa on toimiva opiskeluhoolto. Opiskeluhooltotyön painopiste on säädetty ennaltaehkäisevään, yhteisölliseen opiskeluhooltotyöhön. Opiskeluhoollon psykologeilla ja kuraattoreilla ei ole tällä hetkellä riittävästi aikaa ennaltaehkäisevään työhön. Uudistus ei tuo tähän lisäresursseja, sen sijaan se laajentaa opiskeluhoollon psykologien ja kuraattoreiden työnkuvia. Näin ollen uudistus vaarantaa entisestään opiskeluhooltotyön painopisteen toteutumisen ennaltaehkäisevässä ja yhteisöllisessä opiskeluhoollossa.

OAJ edellyttää, että valiokunta esittää hallituksen esitystä täydennettäväksi siten, että varmistetaan opiskeluhoollon kuraattorien ja psykologien riittävä työaika yhteisölliseen opiskeluhooltotyöhön.

Uudistuksen vaikutuksia seurattava, arvioitava ja korjattava epäkohdat

OAJ korostaa, että opetuksen- ja koulutuksenjärjestäjällä on oltava jatkossakin mahdollisuus johtaa koulun ja oppilaitoksen toimintaa niin, että yhteisöllinen ja yksilöllinen opiskeluhoolto muodostaa kokonaisuuden ja mahdollistaa moniammatillisen yhteistyön opetushenkilöstön ja opiskeluhoollon ammattilaisten välillä.

OAJ edellyttää, että valiokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, onko opetustoimen ja opiskeluhoollon kuraattorien ja psykologien välinen tiedonkulku otettu hallituksen esityksessä riittävästi huomioon ja varmistettu sen sujuvuus.

Tiedonkulussa on kaikkien selvitysten mukaan nykyisinkin vaikeuksia. Valiokunnan on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, kuinka siirtoa hyvinvointialueelle voidaan tästä näkökulmasta perustella ja olettaa tiedonkulun ja kokonaisuuden johtamisen paranevan nykyisestä, kun kuraattorit ja psykologit sijoittuvat hyvinvointialueella vielä hallinnollisestikin eri yksiköihin, sosiaalitoimeen ja terveystoimeen. Kokonaisuuden johtaminen koulu ja oppilaitostasolla vaikuttaa tästä näkökulmasta erittäin haasteelliselta.

OAJ pitää ehdottoman tärkeänä, että oppilas- ja opiskelijahuoltolaki säilyy jatkossakin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla sekä opiskeluhoollon toiminnan ohjaus ja kehittäminen Opetushallituksen tehtävänä.

OAJ edellyttää, että valiokuntaa esittää lausumaa, jossa vaaditaan hallitusta seuraamaan ja arvioimaan paraniko opiskeluhooltopalveluiden saavutettavuus ja laatu sekä toteutuvatko uudistukselle hallituksen esityksessä asetetut tavoitteet. Lisäksi on vaadittava, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.

18.2.2021

Lopuksi OAJ toteaa, että nyt esitetyn hyvinvointialueille tapahtuvan siirron sijaan opiskeluhoollon resurssit pitää laittaa viipymättä kuntoon varmistamalla, että opiskeluhoollon työntekijöitä on riittävästi. Riittävät resurssit parantaisivat palveluiden oikea-aikaista saatavuutta ja mahdollistaisi aidosti oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoitteen toteutumisen. Opiskeluhooltoon tarvitaan sitovat mitoitukset kuraattoreille ja psykologeille aivan kuten tarvitaan myös sitovat mitoitukset opettajille ja rehtoreille.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Ira Hietanen-Tanskanen
lakimies